

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 27 hallituksen esityksestä pienten lasten hoidon kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi,

perhepoliittisen työsuhteturvan kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi ja

laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Eduskunta on 26 päivänä lokakuuta 1984 lähettänyt sosiaalivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 202 pienten lasten hoidon kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi, hallituksen esityksen n:o 203 perhepoliittisen työsuhteturvan kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi sekä hallituksen esityksen n:o 205 laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta.

Sosiaalivaliokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväkseen myös eduskunnan 24 päivänä toukokuuta 1983 valiokuntaan lähettämän ed. Helmisen ym. lakialoitteen n:o 82 (1983 vp.) hoitokorvauslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi, eduskunnan 19 päivänä toukokuuta 1983 valiokuntaan lähettämän ed. Ruokolan ym. lakialoitteen n:o 101 (1983 vp.) laiksi työsopimuslain 34 a §:n muuttamisesta, eduskunnan 24 päivänä helmikuuta 1984 valiokuntaan lähettämän ed. Martikaisen ym. lakialoitteen n:o 13 laiksi lasten kotihoidon tuesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi, eduskunnan 5 päivänä lokakuuta 1984 valiokuntaan lähettämän ed. Muroman ym. lakialoitteen n:o 73 laiksi lasten kotihoidon tuesta ja eduskunnan 6 päivänä marraskuuta 1984 valiokuntaan lähettämän ed. Salmisen ym. lakialoitteen n:o 92 lapsiperheiden asemaa koskevan lainsäädännön kehittämistä tarkoittaviksi laeiksi.

Edelleen valiokunta on ottanut käsiteltäväkseen eduskunnan 17 päivänä kesäkuuta 1983 valiokuntaan lähettämät ed. Arranzin ym. toivomusaloitteen n:o 1168 huoltajanpalkan maksamisesta lastaan hoitavalle vanhemmalle, ed. Halosen ym. toivomusaloitteen n:o 1190 vanhempainlomajärjestelmän uudistamisesta, ed. Hetemäki-Olanderin toivomusaloitteen n:o 1201 valtakunnallisen kotihoidontuen jakoperusteiden muuttamisesta tulositonnaiseksi, ed. U. Leppäsen ym. toivomusaloitteen n:o 1294 yksinhuoltajien lasten päivähoiton järjestämisestä, ed. Mu-

roman ym. toivomusaloitteen n:o 1337 kotihoidon tukea koskevan lakiesityksen valmistelemisestä, ed. Petäjäniemen ym. toivomusaloitteen n:o 1372 kotihoidontuen liittämistä lapsilisään, ed. Pokan ym. toivomusaloitteen n:o 1382 työssä käyvien vanhempien mahdollisuuksien parantamisesta osallistua lastensa hoitoon, ed. Puhakan ym. toivomusaloitteen n:o 1385 työssä käyvien vanhempien mahdollisuuksien parantamisesta osallistua lastensa hoitoon, ed. Salmisen ym. toivomusaloitteen n:o 1410 vanhempien osuuden kasvamisen estämisestä lasten päivähoitokustannuksissa, ed. Salmisen ym. toivomusaloitteen n:o 1411 lapsilisäjärjestelmän täydentämisestä hoitokorvauksella, ed. Salmisen ym. toivomusaloitteen n:o 1412 valtakunnallisten päivähoitopaikkoja koskevien viisivuotissuunnitelmien laatimisesta, ed. V. Vennamon ym. toivomusaloitteen n:o 1479 lasten kotihoidon tehostamisesta, ed. V. Vennamon ym. toivomusaloitteen n:o 1480 taloudellisten edellytysten luomisesta äideille jäädä kotiin hoitamaan lapsiaan sekä ed. Zilliacuksen ym. toivomusaloitteen n:o 1532 sairausvakuutuslain muuttamisesta, kaikki 1983 vp.

Edelleen valiokunta on ottanut käsiteltäväkseen eduskunnan 20 päivänä maaliskuuta 1984 valiokuntaan lähettämän ed. Paavilaisen ym. toivomusaloitteen n:o 509 päivähoiton kustannuksia koskevan selvityksen tekemisestä, ed. Pokan ym. toivomusaloitteen n:o 519 perhe- ja työelämän nykyistä joustavammasta ja erityisesti lapsiperheiden tarpeet huomioon ottavasta yhteensovittamisesta, ed. Puolanteen ym. toivomusaloitteen n:o 524 kotihoidontuen vakinaistamisesta ja ed. Puolanteen ym. toivomusaloitteen n:o 525 päiväkotien rakentamisen edistämisestä.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina sosiaali- ja terveysministeri Eeva Kuuskoski-Vikasmaa, osastopäällikkö Matti Marjanen, apu-

laisosastopäälliköt Kaarina Ronkainen ja Berndt Långvik, vanhemmat hallitussihteerit Sakari Heikkilä ja Esa Lonka, ylitarkastaja Martti Lähteenen, sihteeri Jouni Lemola ja nuorempi hallitussihteeri Marja-Liisa Kotisaari sosiaali- ja terveysministeriöstä, hallitusneuvos Seppo Mäkelä, hallitussihteeri Martti Salminen, hallitussihteeri Kaarina Rautala ja erikoistutkija Reino Niinivaara valtiovarainministeriöstä, vs. hallitusneuvos Matti Ilonen työvoimaministeriöstä, ylitarkastaja Liisa Linna-Angelvuori ympäristöministeriöstä, opetusneuvos Jouko Könölä opetusministeriöstä, pääjohtaja Vappu Taipale ja osastopäällikkö Silja Lihl sosiaalishallituksesta, lakimies Sirpa Kaittola työsuojeluhallituksesta, ylitarkastaja Kerttu Lyytikäinen ammattikasvatushallituksesta, ylitarkastaja Matti Olin ja ylitarkastaja Alli Ruuskanen kouluhallituksesta, ylitarkastaja Mirjami Laitinen verohallituksesta, johtaja Eero Kurri valtion opintotukikeskuksesta, osastopäällikkö Olavi Suihko, toimistopäällikkö Hannu Häyry ja jaostopäällikkö Olli Valpola Kansaneläkelaitoksesta, pääsihteeri Leila Räsänen tasa-arvoasiain neuvottelukunnasta, sosiaaliasiain sihteeri Kati Peltola Suomen Kaupunkiliitosta, toimistopäällikkö Aulis Vintturi Suomen Kunnallisliitosta, varatuomari Erik Nylund Finlands svenska kommunförbundet, osastopäällikkö Eila Uotila kunnallisesta sopimusvaltuuskunnasta, johtaja Heikki Simola Sairaalliliitosta, suunnittelujohtaja Rauno Kervinen Helsingin kaupungin edustajana, osastosihteeri Kaija Keskimäki Espoon kaupungin edustajana, osastopäällikkö Ulla Koistinen Kuopion kaupungin edustajana, kunnanjohtaja Pentti Tossavainen Säynätsalon kunnan edustajana, henkilöstöpäällikkö Markku Sauri, pääluottamusmies Anneli Pirinen ja pääluottamusmies Kyllikki Nisula Helsingin yliopistollisesta keskussairaalaista, vastaava lakimies Kirsti Palanko-Laaka ja toimitsija Raili Köninki Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, johtaja Lasse Laatunen Suomen Työntantajien Keskusliitosta, varanotaari Outi Ovaskainen Liiketyöntantajain Keskusliitosta, työehtoasiain sihteeri Raila Kangasperko Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitosta, sosiaalis sihteeri Veikko Simpanen Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta, sosiaaliasiain sihteeri Kai Libäck Akavasta, agronomi Pentti Saari-mäki Maataloustuottajain Keskusliitosta, apulaisosastosihteeri Eila Järvi ja toimistopäällikkö Kauko Saastamoinen Kunnallisten Työntekijäin ja Viranhaltijain Liitosta, puheenjohtaja Toini Nouruainen Terveystieteiden ammattijärjestö Te-

hystä, lakimies Eero Heimolinna Suomen Perushoitajaliitosta, toiminnanjohtaja Terttu Akselin Lastentarhanopettajaliitosta, toiminnanjohtaja Pirkko Lehtinen Sosiaalityöntekijäin Liitosta, sosiaalis sihteeri Osmo Mäkinen Liiketyöntekijäin Liitosta, puheenjohtaja Nils Komi Suomen Liikemestöliitosta, järjestösihteeri Kari Virkkula Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitosta, varatuomari Juhani Hopsu Hotelli- ja Ravitsemisalan Yrittäjäliitosta, toimitusjohtaja Martta Laurén Suomen Kähertäjätyöntantajain Liitosta, työmarkkina-asiamies Kauko Parkkinen Suomen Yrittäjäin Keskusliitosta, varatuomari Tapio Vasara Pienteollisuuden Keskusliitosta, toimitusjohtaja Erkki Räsänen Suomen Kiinteistöliitosta, varatuomari Risto Laitila Vuokralaisten Keskusliitosta, toiminnanjohtaja Jaakko Itälä ja ohjelmapäällikkö Anna-Leena Välimäki Mannerheimin Lastensuojeluliitosta, pääsihteeri Riitta Auvinen Väestöliitosta, toimitusjohtaja Elina Rautanen Pelastakaa Lapset ry:stä, toiminnanjohtaja Kalle Justander Lastensuojelun Keskusliitosta, puheenjohtaja Raita Pennanen Yksinhoitajien Liitosta, sosiaalipoliittinen sihteeri Aira Raudasoja-Salonen Suomen ylioppilaskuntien liitosta, puheenjohtaja Anja Jurmu Kotitaloustyöntekijäin Liitosta, varapuheenjohtaja Ulla-Riitta Harju Kotitaloustyöntantajain Liitosta, puheenjohtaja Anne Antila-Olkku Lapsen Kotihoito ry:stä, henkilöstöjohtaja Seppo Karasuo ja luottamusmies Mirjam Kaartinen Oy Karl Fazer Ab:stä, apulaisjohtaja Kalevi Seppelin ja pääluottamusmies Terttu Kaalikoski-Mattila Tapiola-Yhtiöistä, varatoimitusjohtaja Jouko Tarkkonen ja pääluottamusmies Maire Lepistö Hauki-Tex Oy:stä sekä professori Pirkko K. Koskinen ja oikeustieteen tohtori Niklas Bruun.

Hallituksen esityksessä n:o 202 pienten lasten hoidon kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi ehdotetaan lasten hoitoa kehitettäväksi siten, että vuonna 1990 voitaisiin kaikille alle kolmivuotiaille lapsille järjestää hoito joko kunnallisena päivähoitona tai antaa perheelle kotihoitoa tukea perheen tekemän valinnan mukaan. Kotihoidon tukeen kuuluisi perusosa, sisaruskorotus ja tulosidonnainen lisäosa. Perusosa vastaisi 25 arkipäivältä suoritettavaa sairausvakuutuslain mukaista vähimmäispäivärahaa. Sisaruskorotusta maksettaisiin alle kolmivuotiaista lapsista 20 prosenttia perusosan määrästä ja tulosidonnaisen lisäosan enimmäismäärä olisi 80 prosenttia perusosasta. Lisäosan saamisen edellytyksenä olisi, että jompikumpi vanhemmista tai muu huoltaja hoitaa

lasta lapsen omassa kodissa ja lisäksi nettotulo saisi olla enintään 2 000 markkaa kuukaudessa. Nettotulojen noustessa mainittua määrää suuremmaksi vähennettäisiin lisäosan määrää. Järjestelmän kustannukset maksaisivat valtio ja kunta soveltaen sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia. Jos perhe valitsisi kunnallisen päivähoitopaikan, on kunta velvollinen järjestämään hoitopaikan.

Hallituksen esityksessä n:o 203 perhepoliittisen työsuhteturvan kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi ehdotetaan pienten lasten hoidon kehittämistä koskevaan hallituksen esitykseen liittyen, että työsopimuslakia muutettaisiin siten, että työntekijällä olisi oikeus lapsen hoidon vuoksi saada hoitovapaata vanhempainrahakauden jälkeen siihen saakka kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. Hoitovapaata voitaisiin pitää enintään kaksi jaksoa työntekijää kohti ja jakson pituus olisi vähintään kaksi kuukautta. Yhteensä hoitovapaata lapsen vanhemmat voisivat pitää enintään neljä jaksoa hoitaakseen alle kolmivuotiaista lastaan. Hoitovapaan alkamisesta, pituudesta ja jaksottamisesta olisi työntekijän ilmoitettava viimeistään kuukautta ennen vanhempainloman päättymistä ja myöhemmistä jaksoista viimeistään kuukautta ennen kuin lapsi täyttää kaksi vuotta. Tässä yhteydessä muutettaisiin myös sairausvakuutuslakia siten, että nykyisen äitiysrahauden 100 ensimmäiseltä arkipäivältä suoritettaisiin äitiysrahaa ja sen jälkeen vanhempainrahaa joko lapsen äidille tai isälle. Isälle voitaisiin edelleen suorittaa lapsen syntymän yhteydessä 6—12 arkipäivältä isyysrahaa. Isyysrahaa voitaisiin maksaa myös ns. avoimille. Työntekijä saisi pitää vanhempainlomaa enintään kahdessa vähintään 12 arkipäivän pituisessa jaksossa. Vanhempainloman alkamisesta, pituudesta ja jaksottamisesta olisi ilmoitettava työnantajalle yleensä kuukautta ennen laskettua synnytyisaikaa. Muutokset koskisivat myös ottovanhempia. Vuosilomalakia muutettaisiin muiden muutosten edellyttämällä tavalla.

Hallituksen esityksessä n:o 205 laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ehdotetaan, ettei lasten kotihoidon tuen perusosaa otettaisi huomioon peruspäivärahan tarveharkinnassa eikä työttömyyspäivärahaa maksettaessa. Sosiaalivakuustoitimikunnille ja työttömyyskassoille annettaisiin tehtäväksi laskea työttömyyspäivärahan omavastuu aika.

Lakialoitteessa n:o 82 (1983 vp.) ehdotetaan sairausvakuutuslain nojalla suoritettavan äitiysrahan maksukautta pidennettäväksi 14 kuukaudek-

si ja äitiysrahan muuttamista vanhempainrahaksi. Lasten kotona tapahtuvalle hoidolle ehdotetaan maksettavaksi korvausta kaikille lapsille siihen saakka kunnes lapsi täyttää kaksi vuotta. Kaikki alle 7-vuotiaat lapset voisivat vanhempien niin halutessa saada päivähoitopaikan, minkä ohella kehitettäisiin koululaisten iltapäivähoitoa ja päivähoitoa sisällöllisesti ja toiminnallisesti.

Lakialoitteessa n:o 101 (1983 vp.) ehdotetaan työsopimuslakia muutettavaksi siten, että alle kolmivuotiaitten lasten vanhemmalle annettaisiin mahdollisuus säilyttää työpaikkansa siirtä huolimatta, että hän haluaa hoitaa itse lapsensa näiden ollessa pieniä.

Lakialoitteessa n:o 13 ehdotetaan säädettäväksi laki lasten kotihoidon tuesta, jonka mukaan määrätyin edellytyksin lapsen vanhemmille myönnettäisiin tukea lapsen huoltajan hoitaessa lasta kotona. Työsopimuslakia muuttamalla työntekijälle myönnettäisiin oikeus saada hoitovapaata samaksi ajaksi, jonka hän saa lasten kotihoidon tukea.

Lakialoitteessa n:o 73 ehdotetaan säädettäväksi lasten kotihoidon tuesta, jota myönnettäisiin lapsiaan kotonaan hoitavalle henkilölle lapsiperheiden toimeentulon turvaksi ja perhekustannusten tasaukseksi.

Lakialoitteessa n:o 92 ehdotetaan säädettäväksi laki lasten kotihoidon tuesta, jonka nojalla alle oppivelvollisuusikäisen lapsen huoltajalle myönnettäisiin taloudellista tukea, jollei kunta kykene tarjoamaan lapselle kunnallista päivähoitopaikkaa tai mikäli huoltajat haluavat itse hoitaa lasta kotona. Tuki olisi harkinnanvarainen.

Toivomusaloitteessa n:o 1168 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi kiireellisiin toimenpiteisiin huoltajanpalkan aikaansaamiseksi turvaten täten huoltajan yksilönvapauden valita päivähoidon järjestäminen.

Toivomusaloitteessa n:o 1190 (1983 vp.) ehdotetaan, että nykyistä vanhempainlomajärjestelmää ryhdyttäisiin kiireellisesti uudistamaan 13 kuukauden taloudellisesti turvatuksi, nykyistä joustavammaksi vanhempainlomaksi.

Toivomusaloitteessa n:o 1201 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin valtakunnallisen kotihoidon tuen jakoperusteiden muuttamiseksi tulosisäilytykseksi ja määrältään liukuvaksi tarveharkintaan perustuvaksi tueksi.

Toivomusaloitteessa n:o 1294 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin yksinhuoltajien lasten päivähoidon eri muodoissaan aukottomaksi järjestämiseksi.

Toivomusaloitteessa n:o 1337 (1983 vp.) ehdo-

tetaan, että hallitus ryhtyisi viipymättä valmistelemaan lakia kotihoidon tuesta.

Toivomusaloitteessa n:o 1372 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin alle kouluikäisten lasten kotihoidontuen liittämiseksi lapsilisään niin, että kunnallisen päivähoidon maksuperusteet samalla tarkistettaisiin.

Toivomusaloitteessa n:o 1382 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi kiireellisesti toimenpiteisiin, joiden avulla parannetaan vanhempien mahdollisuuksia osallistua lastensa hoitoon työsuhteturvaa ja lasten kotona tapahtuvan hoidon tukea kehittämällä sekä lyhentämällä pienten lasten vanhempien työaika.

Toivomusaloitteessa n:o 1385 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi kiireellisesti toimenpiteisiin, joiden avulla on mahdollista perheen toimeentuloa vaarantamatta lyhentää lapsiperheiden päivittäistä työaika, lisätä työaikajärjestelyjen joustavuutta ja parantaa vanhempien mahdollisuuksia osallistua lastensa hoitoon työsuhteturvaa kehittämällä.

Toivomusaloitteessa n:o 1410 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus huolehtisi siitä, ettei vanhempien osuus lasten päivähoidon kustantamisessa kasva, vaan että päivähoitomaksuja alennetaan.

Toivomusaloitteessa n:o 1411 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus valmistelisi pikaisesti eduskunnan käsiteltäväksi esityksen laiksi lapsilisäjärjestelmää täydentävästä koko ikäluokkaa koskevasta, hoitomuodosta riippumattomasta hoitokorvauksesta.

Toivomusaloitteessa n:o 1412 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin päivähoidon valtakunnallisten viisivuotissuunnitelmien laatimiseksi ja vastaavien määrärahojen osoittamiseksi siten, että päivähoitopaikkoja on vuoteen 1990 mennessä tarjolla tarvetta vastaavasti.

Toivomusaloitteessa n:o 1479 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi kiireellisesti sopiviin toimenpiteisiin lasten kotihoidon asianmukaiseksi tukemiseksi ja äidinpalkan maksamiseksi taroituksenmukaisessa laajuudessa.

Toivomusaloitteessa n:o 1480 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi kiireellisiin toimenpiteisiin, että jokaiselle äidille luotaisiin taloudelliset edellytykset kotiin jäämiselle pienten lasten hoitamiseksi, jollainen ratkaisu on veronmaksajien edun mukaista ja myös kasvavan nuorisomme etu.

Toivomusaloitteessa n:o 1532 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus antaisi eduskunnalle lakiesi-

tyksen sairausvakuutuslain muuttamiseksi, jotta isyyslainsäädännön uudistamista odoteltaessa parannettaisiin yhdessä asuvien isien oikeuksia ja etuuksia.

Toivomusaloitteessa n:o 509 ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin sellaisen selvitystyön aikaansaamiseksi, jolla nykyistä syvällisemmin kartoitettaisiin päivähoidon eri vaihtoehtojen kustannukset perheelle ja yhteiskunnalle.

Toivomusaloitteessa n:o 519 ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi kiireellisesti toimenpiteisiin, joiden avulla parannetaan vanhempien mahdollisuuksia osallistua lastensa hoitoon työsuhteturvaa ja lasten kotona tapahtuvaa hoidon tukea kehittämällä sekä lyhentämällä pienten lasten vanhempien työaika.

Toivomusaloitteessa n:o 524 ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi kiireellisiin toimenpiteisiin jakoperusteiltaan lakisääteisen kotihoidontuen vaki-naistamiseksi.

Toivomusaloitteessa n:o 525 ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin päiväkotien rakentamista ja korjaamista jarruttavien rajoitusten poistamiseksi.

Valiokunta pitää lakiesityksiä merkittävänä perhepoliittisena toimenpiteenä, mistä syystä valiokunta on asettunut niiden hyväksymisen kannalle, mutta korostaa samalla, että perhepolitiikan kehittämistä kokonaisuudessaan ja erityisesti lapsiperheiden osalta on jatkettava.

Sosiaalivaliokunta korostaa kunnan vastuuta lasten kotihoidon ja päivähoidon järjestämisen kokonaisuudesta. Lasten päivähoitopaikkojen kehittämässä ja lisäämisessä tulee toimia suunnitelmallisesti siten, että samalla kun lisätään alle kolmivuotiaiden päivähoitopaikkoja vanhempien valinta-oikeuden toteuttamiseksi 3–6-vuotiaiden hoitopaikat eivät saa vaarantua, vaan niitä tulee lisätä lasten päivähoitosta annetun lain hengessä. Eri lastenhoitomuotojen kustannusten tulee kohdistua perheisiin tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti.

Sosiaalivaliokunnan käsityksen mukaan tulee lastenhoidon eri järjestelmiä kehittää. Tässä suhteessa muun muassa vanhempainlomakauden pidentämistä, lyhennettyä työaika ja sairaan lapsen hoitoa koskevat järjestelyt antavat mahdollisuuksia lastenhoidon edelleen kehittämiseen. Valiokunta edellyttää, että hallitus selvittää tavat kehittää lasten hoitomuotoja niin, että perheiden todellinen valinnanvapaus lisääntyy, ja antaa tarvittavat esitykset eduskunnalle.

Valiokunta edellyttää, että hoitovapaalla olevan vanhemman sosiaaliturva järjestetään.

Valiokunta kiinnittää huomiota erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten asemaan. Kunnan tulee lastenhoidon ohjauksella ja tukemisella huolehtia siitä, että lasten asema kaikissa hoitomuodoissa on sellainen, että se antaa mahdollisuuden lapsen tasapainoiseen kehittymiseen. Jatkuvat ja läheiset ihmissuhteet ovat tärkeitä lapsen kehitykselle ja hoitosuhteen jatkuvuuteen on tästä syystä kiinnitettävä huomiota.

Valiokunta kiinnittää huomiota hoitovapaajärjestelmän vaikutuksiin sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Valiokunnan mielestä tasa-arvolaki olisi-kin ollut syytä käsitellä näiden hallituksen esitysten yhteydessä. Vaikka lakiehdotus antaa mahdollisuudet järjestää vanhempainrahan ja hoitovapaan avulla lasten hoitajaksi niin isä kuin äitikin, ei lakien käytännön toteutuksen vaikutuksista sukupuolten välisen tasa-arvon kannalta ole varmuutta, vaan lain tarjoamasta yhtäläisestä hoitovapaan ja vanhempainrahan käyttöoikeudesta huolimatta saattavat vaikutukset käytännössä olla naisia syrjiviä. Tästä syystä valiokunta edellyttää hallituksen antavan kevästuntokauden 1985 aikana eduskunnan käsiteltäväksi tasa-arvolain säätämistä koskevan hallituksen esityksen, ryhtyvän toimenpiteisiin, jotka estävät syrjintää, sekä tiedottavan vanhempainraha- ja hoitovapaajärjestelystä, jotta käytäntö muotoutuisi sellaiseksi, ettei naisia syrjitä työhönotossa ja että myös lasten isät käyttäisivät mahdollisuuksia hoitaa lastaan.

Hoitovapaajärjestelmä lisää määräaikaista työsuhteita. Määräaikaisiin työsuhteisiin liittyy ongelmia, jotka perustuvat sopimuksen sekä työnantajaa että työntekijää koskevaan sitovuuteen ja määräaikaisten sopimusten ketjuuntumiseen. Järjestely lisää ilmeisesti henkilöstötarvetta, joskin alakohtaisesti vaihtelu on suurta. Valiokunta pitää tärkeänä, että määräaikaisten sopimusten aiheuttamat ongelmat ja henkilöstötarve selvitetään ja ryhdytään tarvittaessa toimenpiteisiin, jotta sijaisten asema ei muodostu kohtuuttomaksi ja henkilöstötarve voidaan tyydyttää.

Hoitovapaalta palaavalle työntekijälle on järjestettävä koulutusta, jotta hän voi selviytyä entisessä tai siihen rinnastettavassa työssä huolimatta alalla mahdollisesti tapahtuneesta kehityksestä.

Valiokunta kiinnittää huomiota hallituksen esityksen perusteluista ilmenevään tarkoitukseen laajentaa hoitovapaajärjestelmä koskemaan myös julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevia henkilöitä. Valiokunta pitää tärkeänä, että tätä tarkoitaviin toimiin ryhdytään siten, että julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevat voivat sa-

manaikaisesti työsuhteessa olevien kanssa saada oikeuden hoitovapaaseen.

Vanhempainrahakauden ja hoitovapaan käyttämistä koskevan ilmoitusmenettelyn tulee olla sellainen, että se antaa käytännössä myös työnantajalle mahdollisuuden järjestää työt tarkoituksenmukaisella tavalla. Valiokunta pitää tässä suhteessa tarkoituksenmukaisimpana kokonaissuunnitelman tekemistä hoitovapaiden käyttämisestä, mutta ei ole tässä vaiheessa esittänyt lakiin tätä koskevia muutoksia. Asian korostamiseksi ehdotetaan kuitenkin työsopimuslain 34 b §:ään lisättäväksi maininta siitä, että ilmoitus on tehtävä hyvissä ajoin.

Lasten päivähoidosta annetun lain voimaantulosäännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että se vastaa lasten kotihoidon tuesta annettavan lain ja lasten kotihoidon tuesta annetun lain voimaantulon annettavan lain säännöksiä siitä, milloin lapsen vanhemmille syntyy oikeus valita hoitomuoto. Työttömyysturvan ja lasten kotihoidon tuen yhteensovittamisessa ehdotetaan myös sisaruskorotus liitettäväksi niihin etuuksiin, joita ei oteta huomioon työttömyysturvan taloudellisen tuen tarvetta harkittaessa. Valiokunta on tehnyt näitä koskevat muutosehdotukset lakiin.

Valiokunta ehdottaa myös lasten kotihoidon tuen maksuliikenteen siirtämistä kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi. Lakiin lasten kotihoidon tuesta on lisätty tätä tarkoittava uusi pykälä, jonka nojalla kunnan ja kansaneläkelaitoksen yhteistoimintana lasten kotihoidon tuen maksaa kansaneläkelaitos. Maksatuksen tarkemmasta järjestämisestä sekä kuntien kansaneläkelaitokselle suoritettavasta ennakosta ehdotetaan säädettäväksi asetuksella.

Järjestelmän monitahoisuuden ja laajuuden huomioon ottaen sosiaalivaliokunta edellyttää hallituksen antavan kahden vuoden kuluessa lain voimaantulosta selonteon kotihoidon tuen käytännön muotoutumisesta ja sen ja päivähoitopaikkojen kehittämisestä, kotihoidon tuen yhteydestä lapsiperheiden aseman muuhun kehittämiseen sekä lakien vaikutuksista työmarkkinoiden toimintaan, erityisesti naisten asemaan työmarkkinoilla.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksessä lasten hoitomuotojen järjestelyt rajoittuvat kahteen yhteiskunnan tukemaan tapaan. Näiden tarjoamia todellisia mahdollisuuksia ei voida riittävästi arvioida. Hallituksen esitys perustuu myös valiokunnan käsityksen mukaan riittämättömään valmisteluun, jossa muun muassa kustannusvaikutukset sekä alueelli-

set ja alakohtaiset vaikutukset ovat selvittämättä ja jossa järjestelmän lopullisista kustannusvaikutuksista ei ole tietoa. Valiokunta edellyttää, että kotihoidon tuen kehittäminen ei saa vaarantaa muiden perhepoliittisten tukimuotojen kehittämistä.

Edellä esitetyn perusteella sosiaalivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen n:o 202 sisältyvät lakiehdotukset hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

lasten kotihoidon tuesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1—4 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 §

Perusosa

Perusosan saamisen edellytyksenä on, että perheessä on alle kolmivuotias lapsi, jota ei hoideta lasten päivähoitosta annetun lain 1 §:n 1 tai 2 kohdassa tarkoitettussa kunnan järjestämässä päivähoitossa. Perusosaa ei suoriteta ajalta, jona perheellä on oikeus saada sairausvakuutuslaissa (364/63) tarkoitettua äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Jos perheellä ei ole oikeutta edellä tarkoitettuun sairausvakuutuslain mukaiseen etuuteen, ei tukea kuitenkaan suoriteta ennen kuin sairausvakuutuslain mukainen edellä tarkoitettu aika on päättynyt.

Perusosa kalenterikuukaudessa on yhtä suuri kuin (*poist.*) sairausvakuutuslain mukaisen vähimmäispäivärahan 25-kertainen markkamäärä. Jos kotihoidon tukea ei suoriteta koko kalenterikuukaudelta, maksetaan tukena vähimmäispäiväraha jokaiselta arkipäivältä, joka sisältyy perusosaan oikeuttavaan aikaan.

6—11 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

12 §

Takaisinperintä

Jos lapsen vanhempi tai muu huoltaja on

saanut kotihoidon tukea enemmän kuin mihin hänellä on ollut oikeus, voidaan aiheettomasti maksettu tuki periä takaisin. Tuki voidaan kuitenkin jättää osittain tai kokonaan perimättä, jos takaisinperintä tuen saajan elatusvelvollisuus, toimeentuloedellytykset tai muut erityiset syyt huomioon ottaen ei ole tarkoituksenmukaista tai kohtuullista taikka jos takaisinperittävä määrä on pieni.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

13 ja 14 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

15 § (uusi)

Maksuliikenne

Kotihoidon tuen maksatuksen hoitaa kansaneläkelaitos siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Tämän lain nojalla maksetusta tuesta ja hallintokuluista kansaneläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset korvataan kuntien varoista.

Kunnan osuus määräytyy kunakin kuukautena maksetun kotihoidon tuen yhteismäärän perusteella.

Kunnan on suoritettava kansaneläkelaitokselle kuukausittain ennakkoa siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

16 ja 17 §

(Kuten hallituksen esityksen 15 ja 16 §)

2.

Laki

lasten kotihoidon tuesta annetun lain voimaannpanosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lasten kotihoidon tuesta (*poist.*) annettu laki (/) tulee voimaan (*poist.*) päivänä (*poist.*)kuuta 1985, kuitenkin siten, että lakia sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 1985. Lakia sovelletaan kuitenkin ennen vuotta 1990 siten, että lasten kotihoidon tukea suoritetaan:

1) perheelle, jonka osalta lasten kotihoidon tuesta annetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu aika on päättynyt 1 päivänä tammikuuta 1985 tai sen jälkeen ja jossa on:

a) vähintään kolme alle kouluikäistä lasta, joista ainakin yksi on alle kolmivuotias; tai

b) vähintään kaksi alle kouluikäistä lasta, joista ainakin toinen on alle 1 vuoden 7 kuukauden ikäinen; sekä

2) perheelle, jossa on alle yhden vuoden ikäinen lapsi ja jonka osalta lasten kotihoidon tuesta annetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu aika on päättynyt 1 päivänä huhtikuuta 1985 tai sen jälkeen.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tukea maksetaan siihen saakka kun lapsi täyttää edellä 1 (*poist.*) momentissa tarkoitettua iää tai 2 momentin nojalla määrätyn iän. Tuen maksaminen loppuu 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa myös silloin, kun perheen muu kuin tukeen oikeuttava lapsi aloittaa koulunkäynnin.

(4 ja 5 mom. kuten hallituksen esityksessä)

2—5 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 §

Tämä laki tulee voimaan (*poist.*) päivänä (*poist.*)kuuta 1985. Lakia sovelletaan kuitenkin 1 päivästä tammikuuta 1985.

3.

Laki

lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään lasten päivähoidosta 19 päivänä tammikuuta 1973 annettuun lakiin (36/73) uusi näin kuuluva 11 a §:

11 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Tämä laki tulee voimaan lasten kotihoidon tuesta annetun lain 1 §:n mukaisen lasten päivähoitopaikkaa ja lasten kotihoidon tukea koskevan

valintaoikeuden tultua voimaan lasten kotihoidon tuesta annetun lain voimaannpanosta annetun lain (/) 1 §:n 4 momentin mukaisesti. Laki tulee kuitenkin voimaan viimeistään 1 päivänä tammikuuta 1990.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Edelleen sosiaalivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen n:o 203 sisältyvät lakiehdotukset hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

työsopimuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1970 annetun työ sopimuslain (320/70) 34—34 b § sekä 37 §:n 4 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 34 a § 8 päivänä huhtikuuta 1982 annetussa laissa (269/82), 34 b § 3 päivänä helmikuuta 1984 annetussa laissa (125/84) ja 37 §:n 4 momentti 1 päivänä joulukuuta 1978 annetussa laissa (925/78), sekä

lisätään lakiin uusi 34 c § seuraavasti:

34 ja 34 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

34 b §

Hoitovapaan jaksottaminen ja työntekijän ilmoitusvelvollisuus

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Työntekijän on ilmoitettava työnantajalle hoitovapaan käyttämisestä, sen alkamisesta, pituudesta ja jaksottamisesta hoitaakseen alle kaksi vuotta lasta viimeistään kuukautta ennen vanhempainloman päättymistä sekä hoitovapaan käyttämisestä tämän jälkeen *hyvissä ajoin, kuitenkin* viimeistään kuukautta ennen kuin lapsi täyttää kaksi vuotta. Työntekijällä on oikeus perustellusta syystä muuttaa hoitovapaan ajankohta ilmoittamalla siitä työnantajalle viimeistään kuukautta ennen muutoksen toteutumista tai niin pian kuin mahdollista.

34 c §

Työntekijän oikeus palata aikaisempaan työhön

Äitiys-, isyys- tai vanhempainlomalta taikka hoitovapaalta palaavalla työntekijällä on oikeus palata aikaisempaan tai siihen *rinnastettavaan* työhön.

37 §

Toistaiseksi voimassa olevat sopimukset

— — — — —
Työnantaja ei saa irtisanoa (*poist.*) työntekijän työ sopimusta raskauden johdosta. Jos työnantaja irtisanoo raskaana olevan työntekijän työ sopimuksen, katsotaan irtisanomisen johtuvan työntekijän raskaudesta, jollei työnantaja muuta perustetta näytä. Työntekijän on esitettävä selvitys

raskaudesta työnantajan sitä pyytäessä. Työnantaja ei saa irtisanoa työntekijän työ sopimusta äitiys-, isyys- tai vanhempainloman taikka hoitovapaan aikana eikä myöskään, saatuaan tietää työntekijän olevan raskaana *tai käyttävän edellä mainittua oikeuttaan*, päättymään sanotun loman taikka hoitovapaan alkaessa tai aikana. Muu sopimus on mitätön.

Tämä laki tulee voimaan (*poist.*) päivänä (*poist.*) kuuta 1985.

Tämän lain 34 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeus saada hoitovapaata vanhempainloman jälkeen toteutetaan kuitenkin asteittain työntekijän nuorimman lapsen iän perusteella ja vain kertaalleen saman lapsen hoidon vuoksi siten, että:

1) työntekijällä, jolla on huollossa vähintään yksi alle kolmivuotias lapsi ja lisäksi vähintään kaksi alle kouluikäistä lasta, on oikeus (*poist.*) saada hoitovapaata siihen saakka, kun lapsi täyttää kolme vuotta; (*poist.*)

2) työntekijällä, jolla on huollossaan vähintään yksi alle kolmivuotias lapsi ja lisäksi vähintään yksi alle kouluikäinen lapsi, on oikeus (*poist.*) saada hoitovapaata siihen saakka, kun lapsi täyttää kaksi vuotta, ja 1 päivästä tammikuuta 1986 alkaen siihen saakka, kun lapsi täyttää kolme vuotta; (*poist.*)

3) (*poist.*) työntekijällä on oikeus (*poist.*) saada hoitovapaata siihen saakka, kun lapsi täyttää yhden vuoden, 1 päivästä tammikuuta 1986 alkaen siihen saakka, kun lapsi täyttää kaksi vuotta, ja 1 päivästä tammikuuta 1989 alkaen siihen saakka, kun lapsi täyttää kolme vuotta.

Tämän lain 34 b §:ssä tarkoitettua hoitovapaan käyttämistä koskevaa ilmoitusaikaa ei kuitenkaan sovelleta, mikäli vanhempainloma päättyy *kuukauden kuluessa lain voimaantulosta*.

2.

Laki

vuosilomalain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 30 päivänä maaliskuuta 1973 annetun vuosilomalain (*poist.*) 3 §:n 5 momentin 5 kohta, sellaisena kuin se on 24 päivänä helmikuuta 1978 annetussa laissa (153/78), näin kuuluvaksi:

3 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

Tämä laki tulee voimaan (*poist.*) päivänä
(*poist.*) kuuta 1985.

3.

Laki

sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 28 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 8 päivänä huhtikuuta 1982 annetussa laissa (268/82), ja

muutetaan 4 §:n 1 momentti, 14 §:n edellä oleva alaotsikko, 14 §:n 1 momentti, 18 §:n 1 momentti, 21 §:n 1 ja 2 momentti, 22—23 a §, 24 §:n 2 momentti, 25 §:n 2 momentti, 28 §:n 1 ja 2 momentti, 30 §:n 3—5 momentti, 47 §:n 1 momentti, 54 §:n 1 momentti, 59 §:n 2 momentti, 75 §:n 3 momentti ja 76 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 4 §:n 1 momentti, 14 §:n 1 momentti, 21 §:n 2 momentti ja 30 §:n 3 momentti 30 päivänä joulukuuta 1977 annetussa laissa (1086/77), 18 §:n 1 momentti, 22 §, 30 §:n 4 momentti, 75 §:n 3 momentti ja 76 §:n 1 momentti 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (471/81), 21 §:n 1 momentti ja 30 §:n 5 momentti 20 päivänä kesäkuuta 1974 annetussa laissa (521/74), 23 § muutettuna 19 päivänä joulukuuta 1980 annetulla lailla (841/80), mainitulla 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetulla lailla ja 30 päivänä joulukuuta 1982 annetulla lailla (1089/82), 23 a § mainitussa 8 päivänä huhtikuuta 1982 annetussa laissa, 28 §:n 1 ja 2 momentti 4 päivänä tammikuuta 1968 annetussa laissa (10/68), 47 §:n 1 momentti 15 päivänä kesäkuuta 1973 annetussa laissa (496/73), 54 §:n 1 momentti 14 päivänä tammikuuta 1966 annetussa laissa (5/66) ja 59 §:n 2 momentti mainitussa 30 päivänä joulukuuta 1982 annetussa laissa, näin kuuluviksi:

(*Poist.*)

suorittaminen päättyy uuden äitiys- tai vanhempainrahoituksen alkaessa.

(7 ja 8 mom. kuten hallituksen esityksessä)

4 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

23 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Päiväraha sekä äitiys-, isyys- ja vanhempainraha

14, 18, 21 ja 22 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

Etuuksia koskevia yleisiä säännöksiä

24, 25, 28, 30, 47, 54, 59, 75 ja 76 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

23 §

(1—5 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jos äitiys- tai vanhempainrahan suorittamisajankäynnin alkaessa oikeus uuteen äitiys- tai vanhempainrahaan, edellisen äitiys- tai vanhempainrahan

Tämä laki tulee voimaan (*poist.*) päivänä
(*poist.*) kuuta 1985.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

4.

Laki

isyys- ja vanhempainrahan määrästä vuonna 1985

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 §

Tämä laki tulee voimaan (poist.) päivänä (poist.) kuuta 1985 ja on voimassa vuoden 1985 loppuun.

Edelleen sosiaalivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen n:o 205 sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

työttömyysturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 24 päivänä elokuuta 1984 annetun työttömyysturvalain (602/84) 12 §:n 5 momentti, (poist.)

muutetaan 14 §:n 1 momentti ja 27 §:n 1 momentin 12 ja 13 kohta sekä lisätään 27 §:n 1 momenttiin uusi 14 kohta seuraavasti:

14 §

Peruspäivärahan tarveharkinta

Taloudellisen tuen tarvetta harkittaessa otetaan huomioon henkilön omat ja hänen puolisonsa tulot lukuunottamatta lapsilisää, lasten kotihoidon tuen perusosaa ja sisaruskorotusta, asumistukea, sotilasavustusta, sotilasvammalain (404/48) mukaista elinkorkoa sekä vian, vamman tai haitan perusteella maksettavaa erityisten kustannusten korvausta.

lakisääteistä etuutta tai jos hän saa kansaneläkettä kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin perusteella, hänelle maksettavaa työttömyyspäivärahaa vähennetään etuuden määrällä. Tällöin ei kuitenkaan seuraavia eläkkeitä ja sosiaalietuuksia oteta huomioon:

(1—11 kohta poist.)

(12 ja 13 kohta kuten hallituksen esityksessä)

(14) lasten kotihoidon tuesta annetun lain (/) mukainen perusosa ja sisaruskorotus.

27 §

Sosiaalietuuksien vaikutus työttömyyspäivärahaan

Jos henkilö saa muuta kuin 5 §:ssä tarkoitettua

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan (poist.) päivänä (poist.) kuuta 1985. Lakia sovelletaan kuitenkin 1 päivästä tammikuuta 1985.

Edelleen sosiaalivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakialoitteet n:ot 82 (1983 vp.), 101 (1983 vp.), 13, 73 ja 92 hylättäisiin.

Vielä sosiaalivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että toivomusaloitteet n:ot 1168, 1190, 1201, 1294, 1337, 1372, 1382, 1385, 1410—1412, 1479, 1480 ja 1532 (kaikki 1983 vp.) sekä toivomusaloitteet n:ot 509, 519, 524 ja 525 hylättäisiin.

Helsingissä 21 päivänä joulukuuta 1984

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Halonen, varapuheenjohtaja S. Mikkola ja jäsenet Ahonen, Ikonen, H. Kemppainen, Könkkölä, P. Leppänen (osittain), Lipponen, Louvo, Moisander (osit-

tain), Nordman, Paavilainen, Pesola, Rantanen (osittain), Skön ja Stenius-Kaukonen sekä varajäsenet A. Kemppainen (osittain), Törnqvist (osittain) ja Vihriälä.

Vastalauseita

I

En voi hyväksyä lasten kotihoidon tuen maksuliikenteen järjestämistä kansaneläkelaitoksen kautta. Mielestäni lasten hoidon järjestäminen niin kotihoidon tuen avulla kuin päivähoidon avulla on puhtaasti kunnallinen asia.

Valiokunnan olisi tullut edellyttää hallitusta selvittämään tavat lyhentää vanhempien päivit-

täistä työaikaa ja antaa tarvittavat esitykset eduskunnalle.

Edellä esitetyn perusteella ehdotan,

että lasten kotihoidon tuesta annetun lain 15 § poistetaan.

Helsingissä 21 päivänä joulukuuta 1984

Kalle Könkkölä

II

Hallituksen esitys pienten lasten hoidon kehittämisestä (HE n:o 202) on rakennettu lakisääteistetävän kotihoidontukijärjestelmän ympärille. Sen kielteisenä puolena on kunnallisen päivähoitojärjestelmän kehittämisen uhanalaisuus. SKDL:n eduskuntaryhmän lakialoitteen n:o 92 lähtökohdana on päivähoitojärjestelmän kehittäminen siten, että päivähoitolain tavoite hoitopai-

kan turvaamisesta jokaiselle sen tarpeessa olevalle lapselle toteutetaan. Vanhempien valinnanvapaus lapsensa hoitomuodon suhteen on SKDL:n käsityksen mukaan kannatettava tavoite. Hallituksen esitys ei kuitenkaan turvaa vanhempien oikeutta valita työssäkäyntiä, sillä turvallista päivähoitopaikkaa ei pystytty järjestämään kaikille sitä tarvitseville.

Tuoreet selvitykset osoittavat, että lapsiperheiden asema on tämän päivän Suomessa kestävä. Tämä johtuu perhepoliittisten tulonsiirtojen alhaisesta tasosta ja päivähoitopaikkojen puutteesta, samalla kun työttömyys, reaaliansioiden kehityksen pysähtyminen ja asuntopula tuntuvat raskaina nimenomaan lapsiperheiden elämässä.

Lapsilisien reaaliarvon korottaminen olisi tärkeä osa lapsiperheiden aseman helpottamista ja tukemista lastenhoitokustannuksissa. Silti lapsilisät ovat nyt jäämässä selvästi jälkeen kustannuskehityksestä, kun eduskunnan enemmistö on päättänyt että ne nousevat ensi vuonna vain 5 % ja vasta lokakuun alusta. SKDL esitti 10 %:n korotusta heti vuoden 1985 alusta. SKDL:n eduskuntaryhmän mielestä lapsilisiin maksatusta tulee jatkaa 18. ikävuoteen asti ja nyt alle 3-vuotiaille maksettavan korotetun lapsilisiin maksatusta 7. ikävuoteen asti. Lapsilisien ostovoiman reaalisesta korottamisesta tulee laatia pitemmän aikavälin ohjelma.

Pienten lasten hoitoa tulisi kehittää myös siten, että äitiys- ja vanhempainloma kattaisivat ajanjakson kahdesta kuukaudesta ennen lapsen syntymää siihen saakka, kunnes lapsi täyttää yhden vuoden.

SKDL:n eduskuntaryhmä pitää ensisijaisena pienten lasten hoito-ongelmien ratkaisuna vanhempainloman jälkeen korkeatasoisten kunnallisten päivähoitopaikkojen nopeaa lisäämistä. Hallituksen esittämä 7000 uuden hoitopaikan perustamisvauhti ei mielestämme ole läheskään riittävä. Esitämmekin sitovan aikataulun ottamista päivähoitolakiin. Esityksemme mukaan päivähoitopaikkoja tulisi olla tarjolla tarvetta vastaavasti 1.1.1990. Tämä merkitsee noin 17 000 uuden päivähoitopaikan luomista vuosittain.

Jotta päivähoitopaikkojen saannin helpottumisen ohella perheillä olisi mahdollisuus myös valita kotihoito, tulee tätä vaihtoehtoa SKDL:n eduskuntaryhmän mielestä taloudellisesti tukea perheen ollessa tuen tarpeessa. Tukea voitaisiin maksaa myös siinä tapauksessa, että kunnalla ei ole osoittaa hoitopaikkaa yksityisessä hoidossa olevasta lapsesta. Tällöin tuki kuitenkin voisi olla enintään hoitomaksun ja sen maksun erotus, joka perheen maksettavaksi tulisi kunnallisessa päivähoitossa.

Tarveharkintaista kotihoidon tukea jaettaisiin soveltuvin osin samoin perustein kuin kunnassa jaetaan päivähoitopaikkoja ja määritetään hoitomaksut. Tarveharkinnasta, josta edellytetään säädettävän tarkemmin asetuksella, vastaisi kunta ja siinä otettaisiin huomioon mm. perheen talou-

dellinen ja sosiaalinen asema, lasten lukumäärä ja kasvatukselliset tekijät. Myös hakumenettelystä, joka liitettäisiin päivähoitopaikkojen hakuun, säädettäisiin asetuksella.

Kotihoidon tuen vähimmäismäärä huoltajien hoitaessa lasta itse kotona olisi 750 mk, mikä vastaa nykyistä valtioneuvoiston päätökseen perustuvaa kotihoidon tukea; enimmäismäärä olisi 2000 mk. Yksityisessä hoidossa olevien osalta tuki määräytyisi kuten edellä on selostettu. Tuki olisi saajalleen verotonta tuloa.

Esityksemme mukaisesti kotihoidontukijärjestelmästä ei muodostuisi kunnallisen päivähoidon kanssa kilpailevaa hoitojärjestelmää, kuten siitä mitä ilmeisimmin muodostuisi valiokunnan enemmistön hyväksymän lakiehdotuksen toteutuessa.

Lakialoitteemme mukainen kotihoidontukijärjestelmä on tehty mahdollisimman pitkälle kunnallisen päivähoitojärjestelmän kanssa yhteensopivaksi. Kun muun muassa lasten valinta kunnallisiin päivähoitopaikkoihin ja kotihoidon tuen jakaminen on tarkoitus toteuttaa mahdollisimman pitkälle samaa menettelyä ja samoja perusteita noudattaen, on aloitteessamme kotihoidon tuen hallinto annettu kunnan sosiaalilautakunnan tehtäväksi. Hallituksen esityksen mukaisen erillisen kotihoidontukijärjestelmän mahdollisesti toteutuessa pidämme kuitenkin parempana, että siitä huolehtii kansaneläkelaitos.

Valtionosuutta kotihoidon tukeen esitämme maksettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain mukaisena, kuitenkin siten, että vuonna 1985 osuus maksettaisiin 15 prosenttiyksiköllä korotettuna, vuonna 1986 20 prosenttiyksiköllä korotettuna ja vuosina 1987—1989 15 prosenttiyksiköllä korotettuna. Vastaavia korotuksia esitämme myös päivähoidon valtionosuuksiin.

Jos arvioidaan esityksemme mukaisen tuen piirissä olevan noin 50 000 perhettä ja tuen määrän olevan keskimäärin 1000 markkaa, olisivat kokonaiskustannukset 600 miljoonaa markkaa. Esittämämme päivähoitopaikkojen määrän kasvattaminen ja kotihoidontukijärjestelmän luominen eivät aiheuttaisi kunnille merkittävästi suurempia kokonaiskustannuksia kuin hallituksen esitysten toteuttaminenkaan.

Eräs hallituksen esityksen epäkohdista on, ettei sen tosiasiallisista vaikutuksista perheen tulotason ole selvyyttä. Kotihoidon tuki vaikuttaisi verotukseen sekä asumistukeen ja muihin sosiaalisiin etuuksiin. Toisaalta eräissä tapauksissa yksityinen päivähoito voisi hallituksen esityksen mu-

kaisessa järjestelmässä muodostua kunnallista päivähoitoa halvemmaksi vaihtoehdoksi.

Emme hyväksy kotihoidontuen tekemistä kunnallisen päivähoidon kanssa kilpailevaksi järjestelmäksi. SAK:n esittämän kannan mukaisesti tulisi kunnallisen päivähoidon maksuja alentaa siten, että vuonna 1985 maksut alennettaisiin puoleen ja vuoteen 1990 mennessä poistettaisiin ateriakorvausta lukuunottamatta kokonaan.

Lasten kunnallisen päivähoitojärjestelmän ja kotihoidontuen samanaikainen kehittäminen vaativat luonnollisesti varoja. SKDL:n käsityksen mukaan hoitopaikkojen tarve tulee tyydyttää ja valintaoikeus hoitomuodon suhteen siten toteuttaa vuoteen 1990 mennessä. Tästä syystä ryhmän lakialoitteeseen sisältyy myös ehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta siten, että kunnat saisivat vuoteen 1989 saakka korotettua valtionosuutta lastenhoitojärjestelmien kustannuksiin.

SKDL:n eduskuntaryhmän käsityksen mukaan hallituksen perhepoliittista työsuhdeturvaa koskevaan esitykseen (HE n:o 203) sisältyvä ehdotus työopimuslain muuttamisesta ei valiokunnan enemmistön hyväksymässä muodossa turvaa sen paremmin äitiys-, isyys- tai vanhempainlomalla taikka hoitovapaalla olevien lasten vanhempien kuin näiden sijaisina määräaikaissa työsuhteissa olevien työntekijöidenkään työsuhdeturvaa.

Asiaa valiokunnassa käsiteltäessä olemme ehdottaneet, että hallituksen esityksen yhteydessä käsiteltäisiin myös SKDL:n eduskuntaryhmän lakialoite työsuhdeturvan parantamisesta (LA n:o 97). Tähän aloitteeseen sisältyy muun muassa ehdotus niin sanotun jatkuvuusperiaatteen toteuttamisesta sekä ehdotus määräaikaissa työsuhteita koskevan työopimuslain 2 §:n täsmentämisestä siten, että huomattava osa nyt määräaikaissa työsuhteissa toimivista työntekijöistä siirtyisi pysyvään työsuhteeseen. Valiokunnan enemmistö on kuitenkin torjunut ehdotuksemme, mistä väistämättä seuraa sekä pienten lasten vanhempien että näiden sijaisina toimivien työntekijöiden työsuhdeturvan heikkouksien jatkuminen. Toistuvissa määräaikaissa työsuhteissa toimivien työntekijöiden heikko työsuhdeturva ei ole mikään uusi ongelma, mutta hoitovapaoikeuden säätäminen vielä laajentaa tätä ongelmaa ja tekee entistä selvemmäksi sen, että työntekijät ovat jakautumassa kahteen kastiin, pysyviin ja tilapäisiin, joista viimeksimainitun ryhmän asema heittopussina työmarkkinoilla tulee vain kärjistymään.

Sen lisäksi, että määräaikaisten työsuhteiden

käyttöä rajoitettaisiin esimerkiksi SKDL:n lakialoitteessa n:o 97 tarkoitetulla tavalla, tulisi ainakin julkisella sektorilla ja suuryrityksissä siirtyä järjestelmään, jossa jo pysyvän henkilöstön määrässä otettaisiin huomioon eri syistä johtuvat työntekijöiden lomat, vapaat ja muut poissaolot.

Pienten lasten vanhempien oikeus palata entiseen työhönsä lapsenhoitajakson jälkeen on jo pitkään ollut SKDL:n tavoitteena. Tarvitaan myös toimenpiteitä, joilla estetään hoitovapaaajärjestelmän muodostuminen naisten syrjintää työmarkkinoilla entisestään kärjistäväksi. Jo Suomen hyväksymät kansainväliset sopimukset edellyttävät, että säädetään naisten syrjinnän työmarkkinoilla estävä tasa-arvolaki. Lain tulee sisältää riittävän tehokkaat menettelytavat, joilla syrjinnän kohteeksi esimerkiksi työnhaussa joutunut voi saattaa työnantajan menettelyn oikeellisuuden tutkittavaksi. Sen tulee myös sisältää menettelytavat työmarkkinoilla nyt olevan, naisia syrjivän vinoutuman oikaisemiseksi. Nyt syrjintää esiintyy etenkin yksityisellä sektorilla, jossa synnyttämisiässä olevien naisten työnsaantimahdollisuudet jo ennen hoitovapaaajärjestelmän säätämistä ovat selvästi miehiä heikommalla. Tasa-arvolain lisäksi tarvittaisiin muita toimenpiteitä, jotta pienten lasten isät käyttäisivät oikeuttaan isyys- ja vanhempainlomaan sekä hoitovapaaseen. Jo tästä syystä SKDL:n ryhmä ehdottaa hylättäväksi hallituksen lakiesityksen, jolla isyys- ja vanhempainraha pysytettäisiin edelleen ensi vuonna 70 prosenttina palkasta pysyvän lain 80 %:n sijasta. Perheiden sisäistä tasa-arvoa lisäisi myös päivittäisen työajan lyhentäminen 6 tuntiin, mikä voitaisiin aloittaa pienten lasten vanhemmista.

SKDL pitää tarpeettomana valiokunnan enemmistön hyväksymää rajoitusta, jonka mukaan vain toinen lapsen vanhemmista voisi kerrallaan olla hoitovapaalla. Lapsen edun mukaista on, että vanhemmat voivat ottaa palkatonta hoitovapaata myös samanaikaisesti, esimerkiksi lasta hoitavan vanhemman vaihtuessa pidettävän siirtymäkauden ajaksi.

Pidämme tarpeettomina myös hoitovapajaksojen ajoittamiseen liittyviä rajoituksia. Mielestämme ei ole syytä laissa säätää, että lapsen vanhemmalla voi olla vain yksi hoitovapajakso alle 2-vuotiaan ja yksi 2-vuotiaan lapsen hoitamiseksi. Mielestämme vanhemmalla tulee olla oikeus kahteen hoitovapajaksoon, joiden sijoittaminen vanhempainrahakauden päättymisen ja lapsen kolmannen syntymäpäivän väliseen aikaan on vapaa.

Lisäksi ehdotamme mahdollisuutta ylimääräi-

seen hoitovapaajaksoon tietyissä tilanteissa sekä suurempaa joustavuutta hoitovapaan suunnittelussa ja toteutuksessa. Ehdotuksemme hoitovapaata koskevan suunnitelman esittämismahdollisuudesta mahdollistaa käsityksemme mukaan lapsen vanhempien, heidän sijaisinaan toimivien työntekijöiden sekä työnantajien tarpeiden ja toiveiden huomioon ottamisen joustavalla tavalla.

Ehdotamme myös täsmennettäväksi työntekijän oikeutta palata äitiys-, isyys- tai vanhempainlomalta taikka hoitovapaalta entiseen työhönsä sekä raskaana tai edellä mainituilla lomilla tai hoitovapaalla olevan työntekijän työsuhteturvan säätämistä aukottomaksi. Näiden työntekijöiden ehdoton irtisanomiskielto on tarpeen niin kauan kuin työsuhteen jatkuvuuden periaatetta ei ole toteutettu. Nykyisin työnantajat voisivat muutoin kiertää perhepoliittista työsuhteturvaa koskevia säännöksiä käyttämällä irtisanomisperusteen muita, tekaistuja perusteita.

Johdonmukaista olisi tässä yhteydessä sisällyttää lakiin myös säännös työntekijän oikeudesta

kolmen päivän palkalliseen hoitolomaan huollettavanaan olevan lapsen äkillisen sairauden vuoksi.

Nyt säädettävien lakien tullessa voimaan tarvitaan niiden vaikutuksen kiinteää seuraamista. Erityisesti sitä tarvitaan sijaisina toimivien työntekijöiden aseman turvaamiseksi ja työmarkkinoilla tapahtuvan naisten syrjinnän lopettamiseksi. Hallituksen tulee pikaisesti ryhtyä lainsäädäntötoimenpiteisiin mahdollisesti ilmenevien uusien epäkohtien sekä jo nyt olemassa olevien ongelmien korjaamiseksi. Myös hoitovapaalla olevien työntekijöiden sosiaaliturva ja palkkaetuudet vaativat uusia lainsäädäntötoimenpiteitä muun muassa eläkkeiden ja ikälisien osalta.

Edellä sanotun perusteella ja SKDL:n eduskuntaryhmän lakialoitteeseen n:o 92 viitaten ehdotamme,

että hallituksen esitykseen n:o 202 sisältävä toinen lakiehdotus hylättäisiin ja ensimmäinen ja kolmas lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

lasten kotihoidon tuesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 § (2 §)

Lasten kotihoidon tuki

Lasten kotihoidon tuella tarkoitetaan *alle oppivelvollisuusikäisen* lapsen vanhemmille tai muille huoltajille *tämän lain nojalla* suoritettavaa taloudellista tukea (*poist.*).

2 § (1 §)

Hoitomuodon valinta

Ellei kunta kykene tarjoamaan lapselle lasten päivähoitosta annetussa laissa (36/73) tarkoitettua kunnallista päivähoitopaikkaa tai mikäli lapsen vanhemmat tai muut huoltajat haluavat itse hoitaa lasta kotona ja lapsen vanhempien tai muiden huoltajien taloudellinen tilanne sitä edellyttää, heillä on oikeus saada kotihoidon tukea sairausvakuutuslain (36/63) mukaisen vanhempainrahakauden päättymisen jälkeen.

3 §

Kunnan velvollisuus

Lasten kotihoidon tuen suorittamisesta vastaa se kunta, joka sosiaalihuoltolain (710/82) 3 luvun mukaan on velvollinen järjestämään perheelle sosiaalipalveluja.

Tämän lain mukaisista tehtävistä huolehtii kunnassa sosiaalilautakunta.

4 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

5 § (5—7 §)

Tuen suuruus

Lasten kotihoidon tukea maksetaan tukeen oikeutetun lapsen vanhemmille tai muille huoltajille vähintään 750 ja enintään 2 000 markkaa kuukaudessa. Tukea myönnetään noudattaen so-

veltuvin osin samoja sosiaalisia ja taloudellisia perusteita, joiden nojalla kunta jakaa päivähoitopaikat.

Mikäli lasta hoidetaan yksityisessä päivähoidossa, maksetaan edellä 1 momentissa sanotusta riippumatta kotihoidon tukena enintään maksettavan hoitomaksun ja sen maksun, joka perheen maksettavaksi tulisi kunnallisessa päivähoidossa, välinen erotus.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut markkamäärät tarkistetaan kalenterivuositain maan yleisessä palkkatasossa tapahtuneiden muutosten johdosta sen palkkaindeksin mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain (395/61) 9 §:n soveltamista varten.

Kotihoidon tuki ei ole saajalleen veronalaista tuloa.

6 § (8 §)

Tuen hakeminen ja tuen saaja

Lasten kotihoidon tuen saamiseksi sitä on haettava kunnalta noudattaen soveltuvin osin kunnan päivähoitopaikkoja haettaessa noudatettavaa menettelyä.

Tuki suoritetaan hakemuksesta tuen saajaksi ilmoitetulle lapsen vanhemmalle tai muulle huoltajalle, jonka huollossa lapsi on.

7 § (9 §)

Tuen maksaminen

Lasten kotihoidon tukea suoritetaan sairausvakuutuslaissa tarkoitetun vanhempainrahakauden päättymistä (poist.) tai muiden kotihoidon tuen saamisen edellytysten täyttymistä seuraavasta arkipäivästä.

(2 mom. poist.)

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnön 3 mom.)

Tuen suorittaminen lakkaa lapsen oppivelvollisuuden alkaessa tai kun tuen saannin edellytykset muutoin lakkaavat.

(5 mom. poist.)

(10—15 §)

(Poist.)

8 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 16 §)

9 § (17 §)

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1985.

3.

Laki

lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään lasten päivähoidosta 19 päivänä tammikuuta 1973 annettuun lakiin (361/73) siitä 17 päivänä syyskuuta 1982 annetulla lailla (698/82) poistetun 2 §:n 3 momentin ja 13 §:n tilalle uusi näin kuuluva 2 §:n 3 momentti ja 13 §:

2 §

Lasten kotihoidon tuesta on säädetty erikseen.

11 a §
(Poist.)

13 §

Kuntien tulee sisällyttää vuodesta 1985 lähtien edellä 12 §:ssä mainitun lain 7 §:n nojalla laadittaviin toteuttamissuunnitelmiin tarvittavat

voimavarat päivähoidon järjestämiseen siten, että jokaiselle hoitopaikan tarvitsevalle lapselle voidaan osoittaa kunnallinen päivähoitopaikka viimeistään 1.1.1990 lukien ja että vuosina 1985—1989 luodaan vähintään 17 000 uutta päivähoitopaikkaa vuodessa.

Tämä laki tulee voimaan (poist.) päivänä (poist.) kuuta 1985.

(2 mom. poist.)

Kunnallisen päivähoiton ja kotihoidontukijärjestelmän rahoituksen turvaamiseksi ehdotamme, viitaten SKDL:n eduskuntaryhmän lakialoitteen n:o 92.

että eduskunta hyväksyisi seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Poiketen siitä, mitä on säädetty sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (677/82) 16 §:ssä, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 29 päivänä joulukuuta 1983 annetussa laissa (1118/83), sovelletaan kunnalle lasten päivähoidosta annetun lain (36/73) ja lasten kotihoidon tuesta annetun lain

(/) toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin valtionosuus vuodelta 1985 15 prosenttiyksiköllä, vuodelta 1986 20 prosenttiyksiköllä ja vuosilta 1987—1989 15 prosenttiyksiköllä korotettuna.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1985.

Edelleen ehdotamme, viitaten hallituksen esitykseen n:o 203 perhepoliittisten työsuhteturvan kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi sekä SKDL:n ryhmän lakialoitteeseen n:o 92,

että hallituksen esitykseen n:o 203 sisältyvä toinen ja kolmas lakiehdotus hyväksyttäisiin valiokunnan mietinnön mukaisina, neljäs lakiehdotus hylättäisiin ja ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

1.

Laki

työsopimuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1970 annetun työsuopimuslain (320/70) 34—34 b § sekä 37 §:n 4 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 34 a § 8 päivänä huhtikuuta 1982 annetussa laissa (269/82), 34 b § 3 päivänä helmikuuta 1984 annetussa laissa (125/84) ja 37 §:n 4 momentti 1 päivänä joulukuuta 1978 annetussa laissa (925/78), sekä

lisätään lakiin uusi 34 c § seuraavasti:

34 §

Äitiys-, isyys- ja vanhempainloma sekä hoitovapaa

Työntekijällä on oikeus raskauden ja synnytyksen tai lapsen hoidon vuoksi saada äitiys-, isyys- tai vanhempainlomaksi se aika, johon hänelle sairausvakuutuslain mukaan tulevan äitiys-, isyys-

tai vanhempainrahan katsotaan kohdistuvan tai, jollei hänellä ole oikeutta kyseiseen etuuteen, katsottaisiin kohdistuvan, jos hänellä sellainen oikeus olisi. Tämän lisäksi työntekijällä on oikeus lapsen hoidon vuoksi saada hoitovapaata siihen saakka, kun lapsi täyttää kolme vuotta. *(Poist.)*

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

34 a §

Vanhempainloman jaksottaminen ja työntekijän ilmoitusvelvollisuus

Työntekijällä on oikeus pitää vanhempainloma (poist) kahdessa jaksossa. Jakson vähimmäispituus on 12 arkipäivää.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Työntekijällä on oikeus perustellusta syystä muuttaa vanhempainloman ajankohta tai pitää ylimääräinen vanhempainlomajakso ilmoittamalla siitä työnantajalle viimeistään kuukautta ennen muutoksen toteutumista tai niin pian kuin mahdollista. Isyysloman ajankohta voidaan perustellusta syystä muuttaa erityistä ilmoitusaikaa noudattamatta.

34 b §

Hoitovapaan jaksottaminen ja työntekijän ilmoitusvelvollisuus

Työntekijällä on oikeus pitää hoitovapaa jaksoina. Jakson vähimmäispituus on yksi kuukausi.

Työntekijän on esitettävä työnantajalle suunnitelma hoitovapaan (poist.) alkamisesta, pituudesta ja jaksottamisesta mikäli mahdollista ennen kuin lapsi täyttää kaksi kuukautta. Työntekijän on ilmoitettava hoitovapaajakson alkamisesta ja pituudesta viimeistään kuukautta ennen sen alkamista.

Työntekijällä on oikeus perustellusta syystä muuttaa hoitovapaan ajankohtaa tai pitää ylimääräinen hoitovapaajakso ilmoittamalla siitä työnantajalle viimeistään kuukautta ennen muutoksen toteutumista tai niin pian kuin se mahdollista.

Milloin sairaudesta, synnytyksestä tai tapaturmasta aiheutuva työntekijän työkyvyttömyys alkaa hoitovapaan aikana ja jatkuu yhtäjaksoisena yli seitsemän päivää, ei tämän ajan ylittävää osaa työkyvyttömyydestä ole luettava hoitovapaa-ajaksi, jos työntekijä ilman aiheutonta viivytystä tätä pyytää.

34 c §

Työntekijän oikeus palata aikaisempaan työhön

Äitiys-, isyys- tai vanhempainlomalta taikka hoitovapaalta palaavalla työntekijällä on oikeus palata niihin tehtäviin, jotka olivat hänen varsinaisia tehtäviään hänen lähtiessään lomalle tai vapaalle. Mikäli näitä tehtäviä ei enää ole osoitettavissa työntekijälle, ei häntä kuitenkaan saa siirtää työhön, joka vaativuudeltaan tai palkkaukseltaan poikkeaa siitä, missä hän oli äitiys-, isyys- tai vanhempainlomalle taikka hoitovapaalle lähtiessään.

34 d § (uusi)

Sairaalan lapsen hoitoloma

Työntekijällä on oikeus pitää enintään kolme päivää palkallista lomaa huollettavanaan olevan lapsen äkillisen sairauden vuoksi.

37 §

Toistaiseksi voimassa olevat sopimukset

Työnantaja ei saa irtisanoa työntekijän työsopimusta, mikäli

- 1) työntekijä on raskaana,
- 2) työntekijä on äitiys-, isyys- tai vanhempainlomalla taikka hoitovapaalla,
- 3) työsuhte päättyisi irtisanomisen johdosta äitiys-, isyys- tai vanhempainloman taikka hoitovapaan alkaessa tai aikana, tai
- 4) työntekijä on ilmoittanut työnantajalle isyys- tai vanhempainloman käyttämisestä tai esittänyt tälle suunnitelman hoitovapaan pitämisestä. Muu sopimus on mitätön.

Voimaantulosäännös

- (1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)
- (2 mom. poist.)
- (2 mom. kuten valiokunnan mietinnön 3 mom.)

Lopuksi ehdotamme,

että hallituksen esitykseen n:o 205 si-

Helsingissä 21 päivänä joulukuuta 1984

Marjatta Stenius-Kaukonen

Arvo Kemppainen

sältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin valiokunnan mietinnön mukaisena.

III

Kokoomus suhtautuu myönteisesti lasten kotihoidontukijärjestelmän luomiseen sinänsä. Nyt valiokuntakäsittelyssä olleeseen malliin liittyy kuitenkin paljon epäselvyyksiä ja myös merkittäviä epäkohtia. Käsittelyaikataulu ja hallituspuolueiden sopimukset eivät kuitenkaan ole mahdollistaneet riittävien parannusten aikaansaamista valiokunnassa. Esitämme tässä vastalauseessa muutoksia eräisiin yksityiskohtiin, joilla mielestämme voitaisiin parantaa järjestelmää niin, että siitä olisi enemmän hyötyä perheille ja että se vähentäisi myös kunnille ja työnantajalle aiheutuvia rasituksia.

Yleistä

Luotaessa uutta järjestelmää lapsen kotona tapahtuvan hoidon tukemiseksi tulee tavoitteena olla, että järjestelmästä on todellista hyötyä kaikille niille perheille, jotka haluavat, että lapsia hoidetaan pääasiassa kotona. Tässä lainsäädäntöhankkeessa on tarkasteltu asiaa vain alle 3-vuotiaiden lasten hoidon kannalta. Uusi järjestelmä ei kuitenkaan saa vaikeuttaa tai jättää väliinpuotoajaryhmäksi niitä lapsia, jotka eivät kuulu tämän lainsäädännön piiriin, mutta eivät kuitenkaan vielä ole koulussa. Toisaalta asiaa tulee tarkastella yhteiskunnan kannalta. Siinä suhteessa esillä oleva lakipaketti tuntuu yhteiskunnan taloudelliset resurssit huomioon ottaen epärealistiselta. Edellytetäänhan lasten kotihoidontuesta annettavan lain 1 §:ssä perheille valintaoikeutta lapsen hoidon järjestämiseksi. Tämä erittäin kannatettava ajatus tuskin toteutuu nyt säädettävän järjestelmän puitteissa, ellei siihen tehdä oleellisia korjauksia. Samoin tilannetta tulee tarkastella tuotantoelämän kannalta. Valiokunnan hyväksymään työsuhdeturvan kehittämistä koskevaan lakipakettiin sisältyy työnantajien kannalta eräitä merkittäviä epäkohtia. Samalla se heikentää oleellisesti nuorten synnytysissä olevien naisten työnsaantimahdollisuuksia.

Valiokunnassa on esitysten taloudellisia vaikutuksia selvitetty aivan liian vähän. Hallituksen esityksessä on jätetty mm. huomioimatta kustannukset, joita aiheutuu työnantajille hoitolomajärjestelyistä. Samoin hallitus on osoittanut välinpitämättömyyttä niitä perheitä kohtaan, joissa molemmat puoliset ovat työssä. Heille esitetty malli merkitsee kotihoidontukeen heikennystä verrattuna nykyiseen verovapaaseen tukeen.

Valiokuntakäsittely näiden lakiesitysten suhteen ansaitsee vahvaa kritiikkiä. Asian käsittely nyt loppuvaiheessa on ollut liian yksipuolista ja pinnallista. Hallituksen tavoitteena näyttää olevan saada lakiesitys läpi siitä huolimatta, että siihen jää merkittäviä epäkohtia. Saatteeksi tämän lakiesityksen hyväksymisen yhteydessä tulee hallitukselle antaa ehdoton velvoite heti järjestää järjestelmän toteutumisen seuranta ja välittömästi korjata käytännössä havaitut epäkohdat.

Lasten kotihoidontukijärjestelmän suoma hyöty on pieni tai merkityksetön useille perheille, joilla on pieniä lapsia. Näiden perheiden aseman helpottamiseksi korostamme jälleen lapsenhoitajan palkan verovähennysoikeuden säätämistä. Eduskunta edellytti vuoden 1984 tulo- ja menoarvion hyväksymisen yhteydessä, että hallitus selvittää lasten kotona tapahtuvan hoidon kehittämiseksi mahdollisuudet saattaa kotiapulaiselle maksettu palkka vähennyskelpoiseksi verotuksessa. Hallituksen vastaus tänä syysynä kokoomuksen kanssa käydyissä budjettineuvotteluissa oli tyly. Hallitus ei katsonut aiheelliseksi ottaa käytäntöön kyseistä verovähennysoikeutta.

Laki lasten kotihoidontuesta

Valiokunnassa keskusteltiin lasten kotihoidontuen maksatuksen hoitamisesta. Hallituksen esityksen mukaan tuen suorittaa kunta, mutta valiokunnassa saadun selvityksen perusteella mielestämme maksatus tulisi säätää kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi. Maksatuksen siirtäminen sisältyi hallituspuolueiden muutama päivä sitten tekemään pakettiin, mutta viime vaiheessa selvisikin, että hallituspuolueet tarkoittavat vain maksuliikenteen siirtämistä Kelaan. Mielestämme pelkän maksuliikenteen siirtäminen kansaneläkelaitokselle kuntien huolehtiessa kaikesta muusta kotihoidontukeen liittyvästä ei ole perusteltua eikä edes järkevää.

Kansaneläkelaitos on ilmoittanut halukkuutensa ja teknisen valmiutensa hoitaa kotihoidontuen maksatus. Kansaneläkelaitos ei tarvitsisi myöskään henkilökuntalisäystä, vaikka nämä lisätehtävät sille osoitettaisiin. Kunnissa sen sijaan tilanne on aivan toinen. Asiantuntijalausuntojen mukaan kuntien tulee lisätä henkilökuntaansa lasten kotihoidontuen suorittamiseksi. Mielestämme ei ole perusteltua tässä tapauksessa pitää järeäpäisesti kiinni hallituksen esittämästä mallis-

ta. Kansaneläkelaitos maksaa äitiysrahan, jonka jatkeeksi kotihoidontuki tulee, jolloin ei jää mitään ajallista katkosta väliin. Kansaneläkelaitoksella on valmiiksi kotihoidontuen perusosaa ja sisaruskorotusta koskevat tiedot jo päivärahahakemuksessa. Kelalla on valmiiksi myös lisäosan myöntämiseen tarvittavia tulotietoja. Kelan tekninen valmius on hyvä. Sillä on laaja palveluverkosto, joka käsittää noin 450 asiakaspalvelupistettä, sillä on yhtenäinen valtakunnallinen organisaatio, mikä takaisi yhdenmukaisen ratkaisukäytännön. Samoin kansaneläkelaitoksella on sosiaaliturva-asioita laajasti tunteva henkilökunta.

Edellä esitetyn perusteella katsomme, että kotihoidontuen maksatus tulee osoittaa kansaneläkelaitoksen suoritettavaksi. Sen vuoksi esitämme muutoksia asianomaisiin pykäliin.

Valiokunta on hyväksynyt sisaruskorotuksen saamisen edellytykseksi, että perheessä on perusosaan oikeuttavan lapsen lisäksi yksi tai useampi alle 3-vuotias lapsi, jota hoidetaan kotona. Useissa perheissä kuitenkin lasten välinen ikäero on hieman suurempi niin, että valiokunnan hyväksymällä säännöksen sisällöllä monet perheet puuttavat pois sisaruskorotuksen piiristä, vaikka heillä on alle kouluikäisiä lapsia, jotka hoidetaan kotona. Sen vuoksi esitämme, että sisaruskorotukseen olisi oikeus, jos perheessä on perusosaan oikeuttavan lapsen lisäksi yksi tai useampi alle 7-vuotias lapsi.

Täysimääräinen lisäosa myönnetään perheelle, jonka nettotulot ovat enintään 2 000 markkaa kalenterikuukaudessa. Tämä markkamäärä on niin pieni, että se tuskin hyödyttää montakaan perhettä, eli täyttä lisäosaa ei tulisi monikaan saamaan. Jos perheen nettotulot ovat enintään 2 000 markkaa, saavat tällaiset perheet useimmissa tapauksissa lapsensa myös kunnalliseen päivähoitoon. Jotta lisäosaan olisi oikeus hieman useammalla perheellä, ehdotamme nettotulon ylärajan korottamista 1 000 markalla.

Laki työopimuslain muuttamisesta

Hallituksella on ehkä ollut hyvä tarkoitus parantaa äitien ja lasten asemaa työopimuslain muutosehdotuksella hoitovapaajärjestelmäksi. Lakiesityksessä on kuitenkin eräitä vakavia puutteita. Nämä heikentävät nuorten naisten työnsaantimahdollisuuksia, koska kolmen vuoden

hoitovapaajärjestelyt syntyvää lasta kohden tulevat aiheuttamaan varsinkin pienyrityksille suuria rasituksia. Mahdollisuus hoitovapaalle jäämisestä saattaa käytännössä aiheuttaa sen, että jo työnhakijan valintatilanteessa nuori nainen jää valitsematta. Selvittämättä on myös jäänyt, miten ratkaistaan sijaisongelmat, jotka aiheutuvat hoitovapaan jaksottamisesta useampaan osaan, jolloin sijaisen työsuhteet saattavat olla hyvinkin lyhyitä. Yrittäjiä aivan perustellusti huolettaa myös se, kuka järjestää ja maksaa uudelleen koulutuksen työntekijälle, joka on ollut useita vuosia poissa työstään. Nopea tekninen kehitys aiheuttaa sen, että lukuisissa ammateissa syntyy jo lyhyenkin poissaolon jälkeen uudelleen koulutustarve.

Työnantajien sijaisjärjestelyjen kannalta on mielestämme hoitolomasta työnantajalle ilmoittamisen vähimmäisaika liian lyhyt. Sen vuoksi ehdotamme, että hoitovapaan alkamisesta on ilmoitettava viimeistään 2 kuukautta ennen vanhempainlomaa päättymistä.

Edellä mainituista syistä epäilemme, että tämän lain tarkoitus ei valiokunnan hyväksymässä muodossa ole toteutumiskelpoinen.

Hoitovapaajärjestelmän paremmaksi toteutukseksi ehdotamme hoitovapaan jaksottamista muutettavaksi siten, että kummallakin vanhemmalla olisi oikeus yhteen hoitovapaajaksoon hoitaakseen alle 3-vuotiasta lastaan. Valiokunnan hyväksymässä muodossa erityisiä ongelmia aiheuttaa juuri se, että kummallakin vanhemmalla on oikeus kahteen hoitovapaajaksoon. Aina ei ole myöskään lapsen kannalta edullista, että hoitaja vaihtuu usein.

Valiokunta on hyväksynyt isyys- ja vanhempainrahan määräksi vuonna 1985 70 prosenttia sairausvakuutuslain 16 §:ssä määriteltujen perusteiden mukaan pysyvässä laissa olevan 80 prosentin sijasta. Katsomme, että isyys- ja vanhempainrahaa maksettaessa tulisi käyttää prosenttilukua 80, joka on pysyvässä laissa. Sen vuoksi esitämme kyseisen lakiehdotuksen hylkäämistä.

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvän hallituksen esityksen n:o 202 kolmas lakiehdotus hyväksyttäisiin sellaisenaan ja ensimmäinen ja toinen lakiehdotus näin kuuluvina:

1.

Laki

lasten kotihoidon tuesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 ja 2 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

3 ja 4 §

(Poist.)

3 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 5 §)

4 § (6 §)

Sisaruskorotus

Sisaruskorotuksen saamisen edellytyksenä on, että perheessä on perusosaan oikeuttavan lapsen lisäksi yksi tai useampi *alle seitsenvuotias* lapsi. Jos sisaruskorotusta saava perhe alkaa saada äitiysrahaa, sisaruskorotusta suoritetaan, vaikka perhe saa äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnön 6 §:n 2 mom.)

5 § (7 §)

Lisäosa

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnön 7 §:n 1 mom.)

Lisäosan täysi määrä on 80 prosenttia 3 §:n 2 momentissa tarkoitettusta perusosasta. Täysimääräinen lisäosa myönnetään perheelle, jonka nettotulot ovat enintään 3 000 markkaa kalenterikuukaudessa. Mikäli perheen nettotulot ovat tätä suuremmat, täysimääräistä lisäosaa vähennetään 50 prosentilla siitä määrästä, jolla perheen nettotulot ylittävät 3 000 markkaa kalenterikuukaudessa.

(3 ja 4 mom. kuten valiokunnan mietinnön 7 §:n 3 ja 4 mom.)

6 § (uusi)

Toimeenpanoelimet

Lasten kotihoidon tuen toimeenpanoa johtaa, valvoo ja kehittää ylimpänä viranomaisena sosiaali- ja terveysministeriö. Tuen maksaa ja siihen liittyvät muut tehtävät hoitaa kansaneläkelaitos. Kotihoidon tuen hoitamisesta on lisäksi soveltu-

vin osin voimassa, jollei tässä laissa toisin säädetä, mitä kansaneläkelaitoksen hallinnosta on erikseen säädetty.

7 § (uusi)

Kotihoidon tuen rahoitus

Tämän lain nojalla myönnettävistä etuuksista kansaneläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset korvataan kuntien ja valtion varoista. Kuntien ja valtion rahoitusosuudet lasketaan noudattaen, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (677/82) 16 §:n 3 momentissa on säädetty. Kunnat ja valtio suorittavat osuutensa kotihoidon tuen kustannuksista kansaneläkelaitokselle.

Kunnan osuus määräytyy kuntaan kunakin kuukautena maksettujen kotihoidon tukien yhteismäärän perusteella. Valtion on suoritettava kuukausittain ennakkoa siten, että ennakkojen määrä yhdessä kuntien osuuksien kanssa vastaa vähintään sinä vuonna suoritettavaksi arvioitua kotihoidon tuen yhteismäärää ja että ennakot yhdessä kuntien osuuksien kanssa ovat riittävät menojen kattamiseen jokaisena kuukautena. Tämän lain mukaisesta toiminnasta kansaneläkelaitokselle aiheutuvat hallintokustannukset luetaan sen hallintokuluiksi. Valtion ja kuntien osuuksien suorittamisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

8 §

Tuen hakeminen ja tuen saaja

Kotihoidontukea on haettava kansaneläkelaitoksen sen vakuutuspiirin sosiaalivakuutustoitimikunnalta, jonka alueella lapsen vanhemmalla tai muulla huoltajalla on varsinainen asunto ja koti. Tuki voidaan myöntää myös ilman hakemusta, jos kansaneläkelaitoksella on tiedossaan hakijaa koskevat tuen myöntämisen edellytykset.

Lasten kotihoidontuki suoritetaan tuen saajaksi ilmoitetulle lapsen vanhemmalle tai muulle huoltajalle, jonka huollossa lapsi on. Jos tuen saajasta syntyy epäselvyyttä, tuki suoritetaan sille tuen saajaksi ilmoitetulle henkilölle, joka pääasiallisesti huolehtii lapsen hoidosta ja kasvatuk-

sesta. Jos lapsen hoidosta ja kasvatuksesta huolehtii muu kuin edellä mainittu henkilö, voidaan tuki, milloin siihen on erityistä syytä, suorittaa hänelle.

Kotihoidontuen saaja on velvollinen ilmoittamaan kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon tuen saamisen edellytyksissä tapahtuneista muutoksista.

9—12 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

13 §

Kunnan ilmoitusvelvollisuus

Kunnan sosiaalilautakunnan on ilmoitettava kansaneläkelaitoksen paikallistoimistolle, milloin lasten kotihoidon tukeen oikeutettu lapsi saa

lasten päivähoidosta annetun lain 1 §:n 1 tai 2 kohdassa tarkoitetun päivähoitopaikan tai tällainen hoito lakkaa tai milloin lapsi on edellä 10 §:ssä tarkoitetussa hoidossa.

14 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

15 §

Muutoksenhaku

Joka on tyytymätön kotihoidon tukea koskevaan päätökseen, voi hakea siihen muutosta siten kuin sairausvakuutuslain 5 luvussa on säädetty.

16 ja 17 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

2.

Laki

lasten kotihoidon tuesta annetun lain voimaanpanosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1—3 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

tulevat valtion suoritukset valtio maksaa suoraan kansaneläkelaitokselle.

4 §

Edellä tämän lain 3 §:ssä tarkoitetut kunnille

5 ja 6 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

3.

Laki

lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään lasten päivähoidosta 19 päivänä tammikuuta 1973 annettuun lakiin (36/73) uusi näin kuuluva 11 a §:

11 a §

Sen lisäksi, mitä 11 §:ssä on säädetty, kunnan ja kansaneläkelaitoksen on huolehdittava siitä, että sen ajan päätyttyä, jona sairausvakuutuslaissa (364/63) tarkoitettua äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa voidaan suorittaa, lapsen vanhemmat

tai muut huoltajat voivat saada lapselle valintansa mukaan 1 §:n 1 tai 2 kohdassa tarkoitetun kunnan järjestämän päivähoitopaikan tai lasten kotihoidon tuesta annetun lain (/) mukaista tukea siihen saakka, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. Päivähoitoa on mahdollisuuksien mukaan

järjestettävä lapsen vanhempien tai muiden huoltajien toivomassa muodossa.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Edelleen ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvän hallituksen esityksen n:o 203 lakiehdotukset hyväksyttäisiin muutoin sellaiseen, paitsi että sen neljäs lakiehdotus hylättäisiin ja ensimmäisen lakiehdotuksen 34 b § hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

34 b §

Hoitovapaan jaksottaminen ja työntekijän ilmoitusvelvollisuus

Työntekijällä on oikeus yhteen hoitovapaajak-

soon hoitaakseen (*poist.*) alle kolmivuotiaasta lasta. *Hoitovapaan* vähimmäispituus on 2 kuukautta

Työntekijän on ilmoitettava työnantajalle hoitovapaan käyttämisestä, sen alkamisesta ja pituudesta (*poist.*) viimeistään kaksi kuukautta ennen vanhempain loman päättymistä (*poist.*). Työntekijällä on oikeus perustellusta syystä muuttaa hoitovapaan ajankohta ilmoittamalla siitä työnantajalle viimeistään kuukautta ennen muutoksen toteutumista tai niin pian kuin mahdollista.

Helsingissä 21 päivänä joulukuuta 1984

Saara Mikkola
Helena Pesola

Anna-Kaarina Louvo
Erkki Moisander